

Tumsas deja Nacionālajā

Izrāde *Zelta templis* teātra Jaunajā zālē sniedz neparastu skatuvisku pieredzi

LAI PAMATOTU, ka jaunā režisora Henrija Arāja *Zelta templis* ir uzmanības vērtā izrāde, šoreiz laikam jāraksta glosārijs par Japānas kultūru, nevis recenzija. To, kas ir dzenbudisms un koans, programmiņā aprakstījis teātris. Man atliek pastāstīt par rakstnieku Jukio Mišimu (1925–1970), buto un nežēlīgām alkām pēc skaistuma.

Jukio Mišimas darbi ir fascinējoši. Latvijas teātri aktualitāti ieguva jau 90. gados ar Alvja Hermaņa pirmo reizi iestudēto *Marķīzi de Sadu*. Mišima savos darbos aplūko modernitātes krīzi, salīdzināms ar Eiropas teātra lielajiem provokatoriem Antonēnu Arto vai Žanu Ženē. Dzīvi viņš veidoja kā mākslas darbu tik pilnīgi, ka viņa vārdu (Mišima ir pseidonīms) pat biogrāfi piemin garāmejojot. Lai izprastu Mišimas darbus, ļoti noder zināšanas par Frīdrihu Niči un Fjodoru Dostojevski, un viņš ir kulta autors Rietumos. Bet arī ļoti japāniskais rakstnieks, kuru dzimtenē uzlūkoja ar aizdomām viņa labējo uzskatu dēļ. Slavena ir pat Mišimas nāve – 1970. gadā pēc neveiksmīga valsts apvērsuma mēģinājuma viņš publiski veica rituālu pašnāvību.

Mišima ir ekstrēms un pretrunīgs. Viņš dievināja tradicionālo Japānu, bet, Rietumu domas radīts un to turpinošs, savos darbos viņš sakausēja kropļīgo, skaisto, erotiku, iz-

Recenzijas autore —
Zane Radzobe,
žurnāla *Ir*
teātra kritiķe

Tas, ko dievini, tevi iznīcina

redzētību un nāvi. Mišimu mēdz dēvēt par estētisko teroristu, un tā nav metafora – rakstnieka tekstu poēzija bieži ir nežēlīga un šokējoša, bet par augstāko mākslas formu viņš uzskatīja noziegumu.

Par tādu, iedvesmojoties no kāda reāla gadījuma, stāsta arī *Zelta templis*. Tempļa mācekli Midzoguči nomoka ideāls. *Zelta templis* viņa iztēlē ir tik skaists, ka tam nespēj atbilst ne cilvēki un pat ne templis pats, atstājot jaunekli allaž neapmierinātu. Vēl vairāk – ik reizi, kad puisis mēģina piepildīt sevi kā citādi, templis viņam parādās kā šķērslis, padarot vāju, neizlēmīgu, impotentu. Visbeidzot mīlestība ir izaugusi līdz naidam, un Midzoguči rikojas.

Romānu *Zelta templis* Japānā savulaik uztvēra kā metaforu par imperatoru un viņa izraisīto eksistenciālo krīzi. Imperators Hirohito nenomira Otrajā pasaules karā, viņš neizdarīja arī pašnāvību, bet nodzīvoja līdz 1989. gadam, neļaujot sākties jaunam laikam (tradicionālā Japānā laiku iedala pēc valdniekiem). Tā viņš neļāva pārvarēt nacionālo pazemojumu, aizmirst kultūras sagrāvi, at-

jaunoties. Arī tā var saprast domu, ka tas, ko dievini, tevi iznīcina un nāve ir dzīves vienīgais ceļš.

Režisora Henrija Arāja izrāde vēstījuma ziņā mums ir tuvāka. Leldes Stumbres dramaturģijai ar Mišimas romānu ir maz kopīga gan idejiski, gan tekstā, un šķiet, ka šoreiz būtu bijis vietā autorību definēt citādi (varbūt «luga pēc motīviem»?). *Zelta templis* šajā izrādē ir ļoti psiholoģizēts. Taču tas ļauj režisoram runāt par tēmu, kas viņu nodarbinājusi arī agrāk, – par pieaugšanu.

Ulda Siliņa atveidotais Midzoguči izrādē nelidzinās par savu izredzētību pārliecinātam Raskoļņikovam, bet arī ir kompleksu māksls jauneklis. Ināra Slucka kā Midzoguči māte neizceļ vulgāru praktiskumu, kas šausmina viņas dēlu, bet gan grūti audzināma jauna cilvēka un trūkuma nomāktu sievieti. Voldemāra Šoriņa priesteris zaudējis daudzšķautņainību un savā tēlā izceļ pārsvarā liekulību, bet Liene Sebre dažādās lomās iemieso varoņa erotiski piesātināto riebumu pret sievietēm. Tuvāk romānam traktēti abi Midzoguči draugi – eņģeliskais Curakava, ko atveido Rūdolfs Sprukulis, un Tomasa Ralfa Ābolkalna spēlētais dēmoniskais Kašivagi. Ābolkalnam ar kļūnādes paņēmieniem izdodas radīt iespaidu par tumsu, kas tik ļoti pievelk Midzoguči; Sprukuļa varonis diemžēl no skatuves pazūd par agru, lai skatītāji uztvertu, kāda loma viņam īsti ir drauga dvēseles dzīvē.

●●●●
ZELTA TEMPLIS.
Nacionālā
teātra Jaunajā
zālē. Nākamās
izrādes
9., 24. aprīlī.
28–30 €.

IR IESAKA

21. MARTS

IZRĀDE. KALIFORNIJAS PAKALNI DAILES TEĀTRA LIELAJĀ ZĀLĒ

70. gadi. Piejūras pilsētiņas viesu nams ir paputējis, māte guļ slimības gultā, un tūristi šeit vairs neiegriežas. Savulaik māte četras meitas audzinājusi tā, lai viņu balsis kļūtu slavenas pasaulē. Tagad meitas atgriezušās un mātes pēdējās mūža dienās atceras nepiepildīto nākotni. Režisors Mārtiņš Eihe. Lomās leva Segliņa, Milēna Miškēviča, Ilze Ķuzule-Skrastiņa un citi. Biļetes cena 16–40 €. Bilesuparadize.lv

21. MARTS

KONCERTS. ČELLU LIELKONCERTS KULDĪGAS SV. KATRĪNAS BAZNĪCĀ

Uztāsies gan daudzu čellu ansamblis, gan solomāksliniķi. Koncertā piedalīsies jaunie čellisti, kas Kuldīgā sacenšas 11. Starptautiskajā Kārļa Davidova čellistu konkursā, kā arī izcilie latviešu čellisti Kristīne Blaumane (attēlā) un Kristaps Bergs, čellists, Manheimas Mūzikas augstskolas profesors Fransuā Gutons. Konkursa noslēguma koncerts 22. martā Mūzikas akadēmijā. Biļetes cena 10 un 7 €. Bilesuparadize.lv

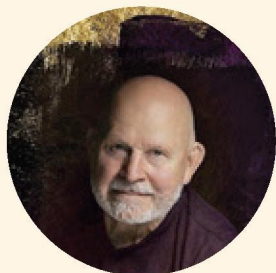
Galvenā varoņa – tempļa mācekļa Midzoguči – lomā Uldis Siliņš (centrā)

Tomēr nevar teikt, ka izrādē nepārādītos Mišimas filozofija, tikai to var saredzēt vizuālās zīmēs. Scenogrāfs Adriāns Toms Kulpe telpu ir veidojis tumšu, zelta dzisliņām caurstrāvotu. Tā izskatās kintsugi – japāņu tehnika, kurā saplusušu keramiku lāpa ar zeltu. Trauks (ja gribat – esamība) iegūst savu unikalitāti, skaistumu, vēsturi traumas dēļ, un, salīdzinot ar to, jaunais un perfektais nav nekā vērts.

Otra svarīga zīme ir kustība – buto. Nejutos kompetenta priests, cik precīzi aktieri to iemieso, kaut ar viņiem strādājusi Simona Orinska, kas mūsu reģionā ir buto autoritāte. Bet nozīmīgs ir pats estētiskās izvēles fakts. Buto baltais grims un lautzās kustības ir radušās pēckara Japānā kā protests pret kultūras vesternizāciju un pauz līdzīgas idejas kā Mišima (ne velti pirmais buto uzvedums bija

veidots pēc viņa darbiem). Tā ir tumšas, groteskas, klieziena deja, kas liek domāt par acīm slēpto realitāti.

Kāds būs izrādes liktenis, grūti pateikt. Būs skatītāji, kas ar to aizrausies, un būs tādi, kuri nepieņems. Tomēr *Zelta templis* ir notikums jebkurā gadījumā, jo šādu estētisku pieredzi Latvijas skatītājs īsti nav redzējis. Bet katra satikšanās ar citādo cilvēku bagātina. ●

22. MARTS

KONCERTS. RADIO KORIS. VASKS. SKUJENIEKS LATVIJAS UNIVERSITĀTES AULĀ

Koncertā izskanēs jauns Pētera Vaska dziesmu cikls ar Knuta Skujenieka vārdiem. Tas būs cikla pasaules pirmatskaņojums. Koris dziedās arī Fransisa Pulenka kantāti *Cilvēka seja* un Maksa Rēgera Garīgos dziedājumus. Dirģents Sigvards Kļava. Biļetes cena 10–30 €. Bilesuparadize.lv

21. MARTS–15. JŪNIJS

IZSTĀDE. CITI PASAŽIERI NACIONĀLAJĀ MĀKSLAS MUZEJĀ

Sadarbībā ar Laikmetīgās mākslas centru muzeja 4. stāva zālēs noritēs Ņujorkā dzīvojošā Latvijas mākslinieka Viktora Timofejeva personālizstāde. Tajā vienotā instalācijā eksponēti viņa zīmējumi, gleznojumi un video. Visi elementi izkārtoti nenoteiktu vidi imitējošā scenogrāfijā, kas pakāpeniski atklāj kādas mikrovides dramaturģiju, iemiesojot divu paralēlu un pretēju realitāšu līdzspastāvēšanu un sadursmi. Lnmm.lv